

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Йонко Тодоров Йонов, доктор

на дисертационния труд на Петя Кирчева Петкова
на тема: „Експериментиране на лекоатлетически средства за подобряване на
физическата дееспособност при 7-10 годишни ученици“

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

Научна специалност – Теория и методика на физическото възпитание и
спортната тренировка (вкл. МЛФ)

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по
физическо възпитание

Научен ръководител: доц. Каролина Георгиева Лазарова, доктор

Данни за докторанта

Петя Кирчева Петкова завършва ССУ „Ген. Вл. Стойчев“ – София, профил лека атлетика през 2005 година. Висше образование със степен бакалавър завършва през 2009 година със специалност „Учител по физическо възпитание“ и „Треньор по тенис“ в Национална спортна академия „В. Левски“. Пак там завършва магистърска степен със специалност „Физическо възпитание и спорт в средната образователна степен на СОУ“. В продължение на три години работи като учител в основно училище и детска градина в гр. Бургас. Зачислена е за редовен докторант към катедра „Лека атлетика на НСА „В. Левски“ през 2014 година и успешно разработва дисертационния си труд в предвидения срок. С материали от дисертацията участва с доклади в научни конференции и международен научен проект по програма Erasmus+. В реализирането на дисертацията няма нарушения на изискванията, съгласно програмата за обучение на докторанти.

Актуалността на дисертационния труд на Петя Петкова е обусловена от необходимостта да се обоснове различен подход в

обучението на ученици от основната образователна степен, който да е в съответствие със съвременните тенденции по отношение на физическата дееспособност и да отразява новата роля на ученика в процеса на обучение. Водещо начало в този процес е стимулирането на творческата активност на учениците, мотивирането им за съзнателно и отговорно участие.

В структурно отношение дисертацията е разработена в три глави: Теоретичен анализ и постановка на проблема, Методология на изследването и Анализ на резултатите от педагогическия експеримент.

Общият обем на дисертацията е 167 страници и отделно от тях 9 приложения в 47 страници.

Теоретичният анализ на проблема се предхожда от изключително сполучливо мото от Фридрих Шилер: „Човекът играе само там, където е човек в пълното значение на думата, и е изцяло човек само там, където играе“.

Последващият анализ на дисертацията разкрива колко важна е ролята на игрите и как докторантът ги вплита в урока по физическо възпитание и спорт.

Напълно закономерно в първия параграф от първа глава са разгледани особеностите на физическото развитие на 7-10 годишни деца. Подчертава се, че това е динамичен и неравномерно протичащ процес. Приведени са многобройни данни за растежа и развитието на параметрите от морфологичната и функционална характеристика на подрастващите. Изложението в тази част е стегнато, без да изобилства с многобройни цитати от автори, които наистина са твърде много.

Следващият параграф е посветен на физическата дееспособност и съвсем естествено той включва 16 страници. Разгледани са редица дефиниции, но в същността на всяка от тях е състоянието на

двигателните качества и умения, а тяхното развитие се определя преди всичко от функционалното състояние на човешкия организъм. В стремежа си да анализира по-широко публикациите за физическата дееспособност докторантът неизбежно напуска границите на разглеждания в дисертацията възрастов период 7-10 години, но не считам това като сериозна слабост. Много сполучливо са отразени сензитивните периоди за развиване на двигателните качества (фиг. 1), както и взаимовръзката между тях (фиг. 2).

Много задълбочено и с разбиране е разработен въпросът за игрите в урока по физическо възпитание и спорт. Игрите като средство и метод имат своето водещо място най-вече в разглеждания от докторанта възрастов период 7-10 години, т.е. началния етап от основната образователна степен.

Струва ми се, че структурата на урока и мястото на игрите в различните части би могла да бъде описана по-синтезирано. Същото се отнася и до характеристиката на леката атлетика като спорт. Що се отнася до мястото на леката атлетика в училищното физическо възпитание, то е аргументирано много подробно и убедително. Описанието на задължителното учебно съдържание за всички степени и етапи от I до XII клас е оправдано, за да се осмисли по-дълбоко защо в началния етап I-IV клас основната цел на обучението е начална спортна грамотност и физическа дееспособност, като за техниката на отделните спортове (в т.ч. лека атлетика) усвояването на основни умения е главната задача.

Следващият шести параграф от I-ва глава, макар да е много добре разработен, препоръчвам да бъде съкратен. Подходящо са разкрити приложението и ефекта от лекоатлетическите упражнения в подвижните, сюжетните и спортно-подготвителните игри.

Високо оценявам представената кратка характеристика, цели, принципи и възможности за реализация на програмата „Kids athletics“ в началния и прогимназиален етап на основната образователна степен. Подчертавам специално тази програма, защото тя внася много от това, което липсва в уроците по физическо възпитание и спорт.

Теоретичният анализ завършва с добре формулирана работна хипотеза.

Обобщената оценка за първата глава от дисертационния труд на Петя Петкова е положителна. Стилът на изложение е много добър, изчистен е от сложни словосъчетания. Текстът се чете гладко и разбираемо.

Разделът методология на изследването е разработен задълбочено. Целта и задачите са ясно и точно формулирани. Предметът и обектът на изследването са определени правилно. Контингентът на изследването е достатъчен и представителен за нуждите на педагогическия експеримент – общо 179 ученици от 8 паралелки. Постановката на експеримента е обмислена много добре. Тя е предшествана от наблюдения, беседи с учители. Сериозно внимание е отделено на предварителното запознаване с учебното съдържание, обхвата на лекоатлетическите упражнения и различни видове игри и вплитането им в поурочното разпределение на учебния материал. В резултат от това е определено точното място и дозировка на всяко от използваните средства. С висока оценка следва да се оцени подходът на Петя Петкова да съгласува избраните от нея упражнения и игри с тематично съдържание не само по лека атлетика, но и другите основни области – гимнастика, спорни игри и допълнителната област (танци). Така процесът на въздействие на разработената от нея програма продължава през цялата учебна година. Това заслужава

специално да се подчертае като положителна страна на нейната програма, защото в съществуващите учебни програми много трудно може да се осъществи положителен пренос на двигателни умения от един спорт към друг в този етап на обучение в общообразователното училище.

Спортно-педагогическите тестове са идентични на тези, заложиени в ДОО – стандарт 2 за оценяване на двигателните способности на учениците, като допълнително към тях са включени 20 м бягане с висок старт и бягане за издръжливост от програмата „Kids athletics“.

Използвани са целесъобразни математико-статистически методи за обработка и анализ на резултатите от изследването.

Главата Анализ на резултатите от педагогическия експеримент е разработена в 5 основни направления. В първото от тях – вариационен анализ се обсъждат основните параметри: средни стойности на постиженията, размах, min и max стойности, средна грешка, коефициент на вариация, асиметрия и ексцес.

Данните се анализират поотделно за момичета и момчета за всеки клас от експерименталните и контролни групи. Най-общо данните от вариационния анализ показват относителна хомогенност на групите, възходящо развитие на постиженията в края на учебната година, по-голяма вариативност в тестовете хвърляне на плътна топка и издръжливост, дължащо се на различия в двигателните способности (по-големи отклонения от средните за ръста и теглото).

Към този раздел докторантът е допуснал някои неточно интерпретирани данни (стр. 86) например: I клас Контролна група момчета – тест издръжливост – 306,92 м в началото и 374,15 метра в края; момичета – тест издръжливост – 283,79 м в началото и 359,73 м

в края. Вижда се, че и при двете измервания постиженията на момчетата са по-добри.

Има данни за по-високи стойности на постиженията по някои от тестовете (хвърляне плътна топка, скок дължина от място) от момчетата, което е нормално при лица на възраст 7-10 години.

В следващия параграф от анализа се разглежда динамиката на показателите за физическа дееспособност. Данните са илюстрират в табл. №№ 11-22 и фиг. 7 до 30. Прирастът на постиженията се оценява въз основа на t-критерия на Стюдент за независими извадки.

Големият брой таблици и фигури достатъчно убедително потвърждават постигнатите по-добри постижения на учениците от експерименталните групи в сравнение с контролните групи.

От изложеното в този раздел се създава впечатление, че анализът не е достатъчно пълен, но трябва да се вземе под внимание обстоятелството, че се анализират само 6 показателя за физическа дееспособност от 8 паралелки, отделно за момчета и момичета. Ето защо заключението на стр.123 достатъчно добре отразява разликите в нивата на изследваните показатели между ЕГ и КГ при достоверност ($P_t > 95\%$).

Възрастовата динамика на прираста е изследвана в следващия параграф от анализа. От изложените данни може да съдим за хетерохронния характер в промените по отделните показатели. Установява се, че при бързината най-висок прираст се реализира при 7-8 годишни момчета и момичета; взривна сила на долни крайници – 8 години при момчета и 8-9 при момичета; обща издръжливост при 7 годишни момичета и 10 годишни момчета. Таблица 43 илюстрира по подходящ начин прираста във възрастов аспект.

Следващата част от анализа на резултатите разглежда взаимовръзките между тестовете за физическа дееспособност. С помощта на корелационния анализ се установява кои са водещите двигателни качества в структурата на физическата дееспособност. В табл. 23-30 са представени стойностите на коефициентите на корелация при съответните критични стойности. Най-обобщено може да се приеме, че за I и II клас водещо значение имат показателите за бързина и скоростно-силови способности. За III и IV клас се повишава ролята на издръжливостта и при двата пола.

В заключение, относно глава III. Анализ на резултатите, препоръчвам на докторанта да потърси възможност за по-рационално разполагане на таблиците и фигурите и те да се съгласуват с текста от анализа така, че да се улесни възприемането му по-добре.

Последната част от дисертационния труд е свързана с резултатите от анкетно проучване, проведено в края на експеримента. То изследва мнението на учениците относно приложените лекоатлетически упражнения и различните видове игри.

Данните са много подходящо илюстрирани в 4 таблици и 16 фигури.

Предпочитанията към предложените игри съответстват на възрастовите особености, като от общо 46 игри – 13 от тях са най-предпочитани. Особено положително е, че сред тях са игри както за бързина, така и за издръжливост, отскокливост, взривна сила.

Израз на успешното реализиране на работната хипотеза, целта и задачите на изследователската работа са формулираните 8 извода и 4 препоръки, с които съм изцяло съгласен.

Оценявам положително факта, че докторантът се е съобразил с направените критични бележки и препоръки и е направил необходимите

промени. Все пак при сегашния прочит на дисертацията ми се струва, че извод №2 не е необходим, до колкото той се съдържа в първия извод.

Дисертационният труд на Петя Петкова има всички характеристики на завършен изследователски труд с подчертано експериментална спортно-педагогическа насоченост.

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертацията.

С приносен характер са разработените от докторанта комплекси от упражнения и игри с лекоатлетическа насоченост и тяхното разпределение в уроците по физическо възпитание и спорт при ученици от I – IV клас.

Доказан е положителният ефект от приложените въздействия с лекоатлетически характер, изразен чрез по-високи темпове на прираст по показателите за физическа дееспособност.

С потвърдителен характер са данните за сензитивните периоди в развитието на физическите качества.

Успешно е реализирането на елементи от програмата “Kids athletics“ в урочната работа по физическо възпитание и спорт.

Представените приложения от 2 до 8 имат непосредствена значимост за учители и треньори.

Заклучение

Представеният дисертационен труд на Петя Кирчева Петкова е самостоятелно и задълбочено разработен. Написан е на много добър стил и език. Във връзка с темата на дисертацията са публикувани четири материала, като два от тях в научни форуми с международно участие. Неин доклад е премиран за принос с научно-приложна стойност.

Професионалното развитие на Петя Петкова има подчертано възходяща тенденция. Тя притежава широк комплекс от компетенции в сферата на училищното физическо възпитание, обучението по лека атлетика и организирането на спортни прояви от различен ранг. От изложеното до тук оценката ми за Петя Петкова и разработената от нея дисертация е изцяло положителна.

Заявявам своето мнение да бъде присъдена от научното жури образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание на Петя Кирчева Петкова.

София, 07.04.2017 г.

Рецензент:

Проф. Йонко Тодоров Йонов, доктор